

הלכות קריאת שמע סימן סא סב

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק לו]

עלין יראת לקרואה בנחת, דאי לאו הכי ישתנה לפעמים הבנת הקריאה עליהם [והיה].

(27) וכשתשתנה הבנת הדברים, כתב לקמן (סי' קמב ס"ק ד) לגבי קריאת התורה שמחזירין אותו, ואף אם טעה בנגינה ועל ידי זה השתנה הענין, כתב בשם שולחן עצי שיטת שחזר, ולענין קריאת שמע, ראה לקמן (סי' סב ס"ק א) ובמה שכתבנו שם.

[משנ"ב ס"ק לוט]

וכן בפירוש שניה בשמן פיר ענין תפילין צריך למשמשם.

(28) וכן הנהגים להניח תפילין לפני שאומרים ברכות השחר, כתב לעיל (סי' כה ס"ק יג) שבברכת 'עוטר ישראל' יש שמדקדקים למשמש בתפילין של יד ושל ראש.

וכשממשמש, כתב הכף החיים (סי' סו) בשם ספר חסד לאלפים, שלא ימשמש כאשר ימשש העוור בלי שום לב מצות אנשים מלומדה, אלא אחר כוונת הלב הן הדברים, שיזכור התפילין ומה שכתוב בהן, וישעבד מוחו וליבו להקביה, וישמח שעטרו הקב"ה בהן וקדשנו במצותיו.

ומי שידו סמוכה יותר לתפילין של ראש, כתב הגרש"ז אויערבך (שיח הלכה סי' כח אות ט) שאף על פי שמעיקר הדין יש להקדים למשמש בתפילין של ראש, משום שאין מעבירין על המצוות, מ"מ מי שמתפלל בציבור ראוי שלא יעשה כן, כדי שלא יבואו הרואים לטעות שכן יש לנהוג תמיד, עוד כתב שם, שמי שטוב יותר להקדים ולמשמש בתפילין של ראש כדי שלא להעביר על המצוה, ולאחר מכן יעשה כסדר המבואר בשו"ע, דהיינו ימשמש בתפילין של יד ושוב בתפילין של ראש.

ולמשמש במוחה כשאומר בקריאת שמע יכתבתם על מוחות ביתך, כתב הבי" (סי' כד ד"ה כתב הר"ר דוד) בשם שו"ת הריב"ש (ח"ב סי' תפז) שאינו צריך, כיון שלא אמרו למשמש אלא בדבר שהוא לבוש בו ומוזמן לפניו, ולא במה שקבוע בכותל, ועוד, שהטעם למשמש בציצית הוא משום שכתוב בה יראיתם אותי כדי שיבוא לידי זכירה, ובתפילין ימשמש כדי שיהיה זרזו בהן, וכמו שמבואר בגמ' (שבת יב, א) שחייב אדם למשמש בתפילין בכל שעה, קל וחומר מציץ, אבל במוחה אינו כן, וכן כתב בשו"ת הרשב"י (סי' כז), והביא שהשואל כתב עוד טעם, שציצית ותפילין הן חובת הגוף, אבל מוחה היא חובת הבית.

והנהגה לנשק את היד שבה ממשמש בתפילין אחר שמשמש בהן, לא הוזכר בדבריו, והערור השלחן (סי' כ) כתב שיש נושקים היד שבה ממשמש בתפילין, ואינו עיקר, אמנם החיי אדם (כלל יד סט"ז) והקצושי"ע (סי' י ס"ז) כתבו שישנשק את היד, והפתחי שערים (על שערי אפרים שערי י ס"ק ז) ביאר שעל ידי הנגיעה בתפילין באה קדושה ליד. והגרש"ז אויערבך (אש"י ישראל פ"כ הע' ל) היה נוהג ליתן הרצועות או הטלית על התפילין ואותן היה מנשק, ולענין נישוק הציצית, ראה מה שכתבנו לעיל סי' כד ס"ק ד.

[משנ"ב ס"ק מ]

לענין אם יוצא בקריאת שמע עליהם אחר שישנשק להוציא, ענין בקמ"א אברהם ופרי"ק נדדים, ורב האחרונים סוברים דיוצא בזה.

(29) ואם אותו אחר הקורא את קריאת שמע כבר יצא ידי חובה, כתב בשו"ת בנין שלמה (סי' ה) שתלוי במחלוקת שהביא הטור לקמן (סי' רעא) לענין קידוש, באופן שהמקדש כבר יצא ידי חובה האם יכול להוציא אחרים, ולדעת הסוברים שבקידוש יכול להוציא אף שכבר יצא ידי חובה, הוא הדין בקריאת שמע. ובמשנ"ב לקמן (סי' רעג ס"ק כ) הביא שנחלקו הפוסקים לגבי מי

שכבר יצא ידי חובת קידוש, האם יכול להוציא אחרים ידי חובה גם באופן שהשומע יכול לקדש בעצמו, וביה"ל שם (סי' ד"ה והוא) כתב שבדיעבד יכול להוציא אחרים בכל אופן.

ובטעם החולקים, כתבו הפרי"ח (סי' סב ס"א) והפמ"ג (שם א"א ס"ק ב) בשם שו"ת מהר"ם אלשקר (סי' י), שמצות קריאת שמע היא בקריאה דוקא, ולא בשמיעה, שהרי כתוב ודברת בם, וטעם נוסף כתב בספר אמרי נועם (לגרי"א ברכות ב, א) שקריאת שמע היא קבלת עול מלכות שמים, וצריך שכל אחד יקבל עליו עול מלכות שמים בעצמו.

[משנ"ב שם]

ואפילו בלשון הקדש בענין דוקא שישנשק, ענין קס"מ קצג סעיף א' (ס"א) וכו', אפילו אינם מבינים בלשון הקדש יוצאים.

(30) שם (סי' ה) כתב לענין ברכת המזון, שהנהגה שיוצאים בלשון הקדש אף מי שאינו מבין, ואפילו בדברים שהם מן התורה כמו קידוש לנשים, ומ"מ יותר טוב שיאמרו מילה במילה עם מי שמוציאם, שבו יצאו ידי חובה לכל הפוסקים, ועוד כתב שכדאי לעשות כן לכל הדעות, כיון שאי אפשר לכוון ולשמוע היטב, וכפי שכתב לקמן (סי' קפג ס"ק כז) לגבי ברכת המזון, שאם השומעים מסיחים דעתם ואינם מכוונים לדברי המוציאם, חסר להם את כל ברכת המזון ומבטלים עשה דאורייתא, וכן כתב לקמן (סי' ריג ס"ק ט) לגבי להוציא בברכת הנהנין, שיותר טוב שיברך כל אחד ואחד מילה במילה עם המברך, וכתב שם (סי' יב) שנהגו לא לצאת ידי חובה בשמיעת חבירו אף שהוא נגד הדין, ואפשר שהוא משום שאין בקיומן להתכוון לצאת ולהוציא ידי חובה, וראה מה שכתבנו לקמן סי' קד ס"ק ב.

(31) אמנם בביה"ל לקמן (סי' קצג ס"א ד"ה אינו) כתב שבב"ח (שם) ובלבוש (סי' קצט ס"ז) משמע שלא כדבריו, וכן באליה זוטא (שם ס"ק ד) כתב שבלבוש מבואר שלא כדברי הברכת אברהם הנ"ל.

סימן סב

מי שלא דקדק בקריאת שמע או לא השמיע לאזנו

[משנ"ב ס"ק א]

ענין לא דקדק הוא שלא נתן נוח בין הדברים.

(1) וכשאומר 'על לבבך' ולא נתן רוח, תמה בשו"ת אגרות משה (אורח חיים סי' ד) מדוע שניצא ידי חובה הרי מחסיר אות אחת, ותיפרץ שכיון שאנשים רגילים לדבר כך, זה נחשב ללשון, והרי מותר לקרוא קריאת שמע בכל לשון, וגם לשון שהשתבש נקרא לשון כמו בגוי נרדים, ועוד תירץ (שם סי' ה סוף אות א) שאנו תולים שלא קרא במהירות כל כך עד שהחסיר אותיות, אבל אם באמת קראה במהירות, לא יצא כיון שהחסיר למיד אחת מעל לבבך, ועיין לעיל סי' סא ס"ק לו ובמה שכתבנו שם.

[ביה"ל ד"ה יכול]

וראה לדברי מקדושי' ו' ע"א: האומר תרופתי, ביהודא קק"ש.

(2) ועל ראייה זו הקשה הגרי" הוטנר (בספרו תורת הנזיר פ"א ה"ח) שיחורפותי' במובן של ארוסה לכאורה אינו אלא לשון עילגים, ודומה לכנעיים שכתב הרמב"ם שמועילים דוקא באותו מקום, אך בלשון ממש יתכן שמועילה אמירתו אפילו במקום שאין מדברים בו, ומובא בספר הזכרון על הגרי" הוטנר (סי' בט) ששאל שאלה זו את הגר"ע גרודנינסקי והסכים עמו, ושלא לשאול את החי"ח שהיה כבר בזקנותו, ואמר החי"ח שזוכר שכשלמד, הסוגיא היתה ברורה.

יום ה' כ"א כסלו תשע"ו - (כ"ב כ"ג כסלו חזרה שישי שב"ק)

באר הגולה

הלכות קריאת שמע סימן סא סב

ו טרעכעס
ז רבנו יונה בשרק
הפרכות
הפרכות
זי
ח תשובה קריש
סימן תפ"ט
הפרכות
הפרכות

בסוגי דומה ובתפלה צריך לרקוד בקף: הגה והוא הדין הקורא בתורה בביתאיים ובכיתובים (לה) יש לומר וכו' בשם הרמ"ק: **כג** יצריך לרקוד שלא יפנה הסוק ולא יסוק הרפה, ולא יניח הסד ולא יגיד (יג) (לו) הנה: **כד** יצריך לקרות קריאת שמע בשעמים כמו שהם בתורה: הגה אכל לא נהגו (לו) כן בקרינות אלו. ומכל מקום הקדקדקים מחמירים (יד) (יד) (לה) בקף: **כה** (לט) "קשיאמר וקשרתם לאות על דרך" ומשמש בתפלין של יד, וקשיאמר ויהי לטטפת בין עיניו" ומשמש בשל ראש, וקשיאמר ויראתם אתו" ומשמש בשתי ציציות שלפניו (ועין לעיל סימן כד סעיף ד): **כו** (מ) "יש נוהגים לקרות קריאת שמע בקול רם ויש נוהגים לקרותו בלחש: הגה ומכל מקום לאמר פסוק ראשון בקול רם, וכן נוהגין (וכליב):

סב מי שלא דקדק בקריאת שמע או לא השמיע לאזנו, וכו' ה' סעיפים:

א "אף-על-פי שמעוה לרקוד באותיותיה, קראה (א) ולא דקדק בהן (ב) יצא: **ב** *יכול לקרותה

שערי תשובה

המ"כ רק לומר שמתוך מלת אף הטיב שלא יתנה קריאת אפרני ע"ש, ואפשר שהטעם של ההפסק קצת שלא יתנה קריאת אפרני ע"ש, וכן גם ה' וקרה ע"ש מלכד אחר, כיון שע"כ יש להפסיק קצת בין מלת וקרה לאף ולא לשמיע דסוף, ולכן אין להפסיק כי אם מלת ה' וימי לא יהיה הפסק נכר כי אם כמו שכתבתי לענין בכל לבבך: **[7]** דקדק. עכ"ל. ועין ש"ש בשם ספר שמי ידות שכתב שפרט מהלכות נהגין לקרות בשעמים אף אין מסיקין בסוף הפסוק כמו שעושה הקורא בתורה: ואדרבה יותר צריך להפסיק ס"פ משום טעם אחר, וכן באו לומר בטעם טרמא, והבדלי וכו' מה שפאצי אל יכל הקרב הקרב אל משכן ה' ימות" מנחם, ובסוף פ' ציצית א"י ה' אליהם אמת יש במלת אף טרמא. והנה קבאר למה אפר דרעיה אנה ה' כי אף עבדך כיר, ומה באמר אף עבדך אינו משלל שלא יתא נס איש אחר עבדו רק אני עבדך, וכבר נמצאו אחרים ג"כ בלא טרמא משום א"י ה' אליהם ואפשר שם אפר יתנה אליהם, אבל בשאמה קורא אף כד קרי לרמוז חידוד בסוף ק"ש ונקצא המסוס מסוס במה שהחיל, ע"כ ע"ש. וע"ש עוד בשם ספר שמי ידות שכתב בשם מהר"ם דאיתא בזה פלוני קצא מה וקדק בפיו ובחטמו וקציעו ולא מקצא בו, אמר בנדאי לא נוסד פרכים שפאקט ויצ"ב ע"כ:

באר הגולה

*** יכול לקרותה בכל לשון.** עין במשנה ברורה במה שכתבנו: והוא הדין בתפלה ובכרת הפסוק וקדש וכו'. והנה אף שכתבנו אברהם סב בשם התוספות דקדוש וברכת המנוח וסלל יוצא אפילו אינו מבין הלשון, כבר פסקו האחרונים (הק"ט על הירושלמי פ"ו דרשות ובספר מגן גבורים ובתגרות ו"א לאגרא) והכריחו בכמה ראיות דאין יוצא. ומה שכתבנו במשנה ברורה דב"ש דב"ש דב"ש אפילו אינו מבין הלשון יוצא, עין בפרי מגדים ששם הפסוק בזה, ומסתמך ש"עלים עיניו מהבדל הלכות בסיון קצת שכתב בהד"א שם דהמבדל יוצא אף אם אינו מבין הלשון, ובאמת שם בסיון קצת לא נוספק בזה כלל ונעתיק שם דברי הלבוש לדינא, וכן כתוב לדינא למעשה בהנהגות ר' אלקנה לאגרא בקור ו דרשות, עין שם. ומה שכתבנו עוד במשנה ברורה דזה אין מצינו וכו', משום דלענין דקדש נראה דכלאו הכי בנדאי לא יצא בקריאת שמע, כי אף אם נאמר דמה שאמרין "יכול לשון שאמה שומע" לא קאי על לשון הקדש, דבא אפילו אינו שומע אותו כלל לא נחשבל מקדש שם לשון על-ידי זה, על-כ"פ פנים מי עירף סאם קרא ולא כון ולא יצא: ע"כ וכן בסבתי דזה אין מצינו וכו', ודע עוד דנראה לי בפשיטות, דאומן דברים הנאמרים בכל לשון הוא דוקא אם אנשי אותו הסדקה מבינים קד, אבל אם אנשי המדינה אינם יכולין לומר זה הלשון, וזכר הוא ועוד אינה אנשים יחידים יורעים זה הלשון, זה לא נחשב לשון קלל למדינה זו שאינה מוכרת בזה הלשון: דבשלא לשון הקדש הוא לשון מדר העצם, מה שאין פן שאר לשון אינו כי אם מצד הסבס המדינה, וכיון שאין אנשי המדינה זו מכירין בלשון זה לא נקרא לשון קלל. ונראה לדין מה שהיושן ו' ע"א: האומר חרופתי, ביהודא מקדשתי, שפן ביהודא קורין לאריות חרופתי, אבל בפארי מקומות אית קדשתי, אף ששניהם פנים לשם קדשתי קדשתי הוא בכל לשון, אף-על-פיכך כיון דאין לשון זה לשון קדשתי באותו מקום, הוי כאילו נתן קסח ולא אמר קלל, דאינה מקדשתי, וכן פסב הרא"ש ושלחן ערוך דע"כ ש"אמר לשון קדשתי שקבאותו מקום ולבד דעת המבינים דמסמך מסמכתי. וכעין זה נמצאתי בכתב גמ"ס דרש"א על תלפס של נדרים ריש פרק קמא, דכל

באר היטב

לעולם לא קא הנה קראה אחר ת"ג, אם לא שכתב הנגינה סתם תת"ג במקור אצל המדקדקים, משי"ה במקור לא קא לעולם הנגינה אלא סתם תת"ג השנה, ממילא משתנה החולם לקמץ-חטף שהיא ת"ק כפי שכול לבוא אחריו נח קראה, ואע"פ אינו זו מנחתו כמ"ש רש"י בחמש פ' יתרו פסוק כד פניפדן-פס ע"ש. וכן נמי את בצירי, והפכה בסוף משמנה לתולדתו כסגול מן השעם הנה: (יג) הנה, ש"א הנחשטת בגון בסוף תת"ג או באמצע תת"ג הקאה אחר ת"ק, ושר"א נד נקרא המתנועעת, בגון בראש תת"ג או באמצע תת"ג, וסימן ת"ג פתוחי חותם, רק החירק בשש י"ד אצלה נקראת ת"ג וקשין י"ד אצלה נקראת ת"ק: **(ד)** בקף, וכלכד שכתב, כי הנגינה למי שלא הרצל בה מפסיד הבנה, ד"ט:

קבדרי, וכן ולי אני עבדך כר, ולשלמה עבדך לא קרא: ולכן אם אמה אומר אני ה' אליהם בטעם טרמא או משמע אני ולא אחר וכו', דאין נחוק בעיני שלכתחלה סאם הפכה פשוט וז פך קרי לרמוז חידוד בסוף ק"ש ונקצא המסוס מסוס במה שהחיל, ע"כ ע"ש. וע"ש עוד בשם ספר שמי ידות שכתב בשם מהר"ם דאיתא בזה פלוני קצא מה וקדק בפיו ובחטמו וקציעו ולא מקצא בו, אמר בנדאי לא נוסד פרכים שפאקט ויצ"ב ע"כ:

משנה ברורה

"ונים אחריהם", "אליהם אפר", "אליהם אפר", "אליהם אמת". גם כל תת"ג שתחתיה אלה ואפשר שלא ירגישנה במבטא צריך הפסק, בגון "אשר אנכי", "מטר ארצכם", "רעצור את", "אשר ה'", "דרכי אלה", "ויראמר ה' אל", "דבר אל", "מנצח ה'", "אשר אתם", וכל כהאי מונא. גם כל תת"ג שתחתיה יו"ד צריך להדגיש במבטא, שלא יראה כאלו נמשכת אחר תת"ג שלפניה, בגון "פן יפתח" לא יראה כאלו קורא "פניפתח" או "פן איפתח", וכן בתת"ג "דבר" וכל כהאי מונא: **כב** (לה) יש לומר. (כ) ולא הנהיג על קריאת שמע, אלא משום שמסורה לכל ויש בה יחוד שקמים: **כג** (לו) הנה. (כל) ש"א הנחשטת נקראת נח, בגון בסוף תת"ג, או באמצע תת"ג הקאה אחר תנועה קטנה, ושר"א נד נקרא המתנועעת, בגון בראש תת"ג, או באמצע תת"ג הקאה אחר תנועה גדולה. וסימן תנועה גדולה: "פתוחי חותם", רק החירק בשש י"ד אצלה נקראת תנועה גדולה וכלשין י"ד אצלה נקראת תנועה קטנה: **כד** (לז) פן. אף (כז) שצריך לומר לפסוק במקום הראוי להפסיק לפי הענין כפי שיהיה טעם והנהגה לדיקדק, על-כן יראה לקרותה בגמח, דאי לאו הכי ישתנה לשעמים הבנת דבריו על-ידי זה: **(לח)** בקף, וכלכד (כז) שכתב, כי הנגינה למי שלא הרצל בה מפסיד הבנה: **כה** (לט) קשיאמר וקשרתם לאות. וכן (כז) בקשרה שנה בשמכר ענין תפלין צריך למשמע: **כו** (מ) יש נוהגים וכו'. לענין אם יוצא בקריאת שמע על-ידי אחר שכתב להוציא, עין במגן אברהם ופרי מגדים, ורב האחרונים סוכרים דיוצא בזה: וע"ד זה מהרהר, דהנהגה לא פדבור דמי, מה שאין כן בזה דשומע בעונה. וכתב עלת-תמיד: ונראה דדוקא במבין הלשון, ואפילו בלשון הקדש בעיני דוקא שכתב השומע, עין בסיון קצת סעיף א"י. ובשיורי קנסת הגדולה הביא בשם פרשת אברהם, דדוקא בבחיד המוציא את היתיד, אבל יחיד המוציא את הרבים או יחיד המוציא את השנים בפרשת המזון, אפילו אינם מבינים בלשון הקדש יוצאים: **א** (א) ולא דקדק. אין הענין שלא הנפיר הסבות והאותיות, שכתבתי לא יצא, אבל ענין לא דקדק הוא שלא נתן רוח בין הדברים: או שלא המיו ה' של "מבורח" וכו', וכו' ב"סמך" סא (פ"ה י"א) בשם החנניה, וכן מוכח מפרשי שם במתניתין דף ט"ז ע"ש, ומתקמא שם ע"כ ע"ש: **(ב)** יצא. מכל מקום יתור מאד לכתחלה בזה, ואיתא בש"ס: המדקדק בהן, שכתב ששפנין לו ביהם, שהוא מדה כנגד מדה, שמתאר שהוא מעורר

שער הציון

(כ) ביה"חוף בשם רד"ק: (כל) מגן אברהם: (כז) ביה"חוף: (כז) דרכי משה: (כז) מוכח מהג"א וסב"ת לעיל בסיון כח:

הַלְבוֹת קְרִיאת שְׁמַע סִימָן סב

(ג) כַּל (ב) [ב] לְשׁוֹן. וְיִצְחָק מְדַבֵּר שֶׁבּוֹשׁ שֶׁבָּאוּתוֹ לְשׁוֹן וְיִצְחָק בּוֹ כִּמּוֹ בְּלִשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ: ג. (ד) יִצְחָק (ה) לְהִשְׁמִיעַ לְאָזְנוֹ מִה שֶׁמּוֹצִיא בִּסְרִי. *וְאִם לֹא הִשְׁמִיעַ לְאָזְנוֹ יֵצֵא, (ו) וּבִלְבָד שֶׁיִּצְחָק בִּשְׁפָתָיו: ד. הָאִם מִתְחַלֵּט חֵלִי אִם אֵלֶּם אַחֵר קָרָא קְרִיאַת שְׁמַע בְּלִבּוֹ (ז) [ז] (ז) *יֵצֵא: (ח) וְאִם לִכְתּוּלָה יֵצֵא (ט) [ט] בֵּן. אִם הוּא בְּמִקּוֹם שֶׁאֵינוֹ נָקִי לְגִמְרֵי וְאֵינוֹ יָכוֹל לְנַקּוּתוֹ מִשּׁוּם אֵלֶּם יִתְרַבֵּר בְּלִבּוֹ, וּבִלְבָד (ט) *שֶׁלֹּא יֵבֵא הַמִּקְוֶה מִטֶּנֶף

ג' רי"ט סרק ב טה"לכות
קדיעות י"טע ד' פרכות
ט"ז יקבא קטא
ה' ספר ארזות ט"ז
לדעות: פירושלמי

פֿאַר הַיִּטב

(6) לשון. ודוקא שמכין תלשון יהיה בתפלה ובהי"מ, אבל קדוש וברכה ספרות וברכה המפוזת ונחלל יוצא מפני אינו מכין תלשון, חס"י ופי"ז פסוקה מ"א. וע"ל סי' קצג ס"א וצ"ח בשכונתה: (7) רצא. וכישי דיוצא בשומע קצחור, ע"ת וכיכ מהר"ם ח"א סי' נא (צ) ופי"ז מ"א סי' סא סא טו. וכתב ע"ת אקדא ודוקא מכין תלשון, ואפלי פלה"ק פעינ דוקא שמכין תשומע, צ"ח סי' קצא ס"א. ובשכונתה רב"מ פשם ברפת"א ברתם ודוקא בתמיד

שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה

[ח] לשון. עבדתי. ועתה לעיל סי' נד"ק סי' כ' ב"מא' ונרא'א'רם שם ועת' לקמן סי' ס"ט ק"א לענין תפלה בכל לשון ומישי' ביד'א'רם שם; [ז] נא. עבדתי. ועת' קשאת'א'רם שם; [ח] ש'האר'ך ב'קד'ר' רא'נו ש'מע' ע'ת'ב ב'ק'ש' ו'כל' מ'פ'ת'ה' ת'פ'ל'ת' ב'ד'ב'ר'ה' א'נ'ע'י' א'מ'ל' ת'ש'מ'ע' ל'א'נ'ו' ל'י'ת' ל'י' ב'ה', וא'ם ש'מע' א'נ'נו' מ'קד'ר' ב'י'ב' נא' ע"י ה'ר'ר' ח'ל'ב', וא'ן א'ל' ח'ק'ת' א'ל' ד'ב'ך ה'ר'א'י' ל'ב'ל'ת' ע'ש' [ז]. עבדתי. ועת' לעיל ב'ש'ר'ר'ת'ש'ח'ה' כ'י' ח'ס'ר' כ'ח' מ'י'ש' ב'ר'י'ן' נ'ה' ע'ש' ב'ה'ר'ב'י'י'ס'ה'.

המוציא את הנחיר, אבל יחיד המוציא את הרביס או יחיד המוציא את השנים בקרבנות הקולן אפילו אינם מבינים בלשון-הקדש יוצאים ע"ש. כתב הספר"מ
מסתמך שפשיסמלק האנס, אם גזין לא עבר זמן ק"ש מתקב לקח ולקחמה, וקא ק"ל הרהר לאו בדבור דמי ע"ש. והסד"ח הן חולק עליו ופסק דאינו חב
לקח ולקחות ק"ש ביון שפבר יצא י"ח בשהיצי זמן ק"ש בהרהר, ובאותה שעה שהיה אנוס הרהר בדבור דמי ע"ש: (ג) כן, מזה יש ללמוד במי שצמא
בלילה במשנהו ש"א"א לו לטל ידיו ולבדק יסרה הבקבה בלבד ולשתה, ט"ו. (ובספר אליה רבה חולק עליו ע"ש ותיבא בי"כ בשם פרישה שחולק על הב"י, ובסל

מִשְׁנֵה בְּרוּרָה

עצמו בזה ומניע את חמו הטבעי לנזקק באותיות, וכשכבר נה הדם הטבעי שהוא מעורר מעניין לו כנגדו חם אחר, שהוא בגיהנם [כ"י]:

ב (ג) בכל לשון. ודוקא שמכין באותו הלשון, והוא הדין בתפלה ובכרת המזון ובקדוש ובכרת הפסח והפסח והלל לאחרונים ועין בכה"ל. וכל זה מצד הדיו, אבל למצוה מן המבחר הוא דקא בלשון הקדש, מן כתב הכ"ת כסימן קצו. ועין בספרי האחרונים, דבמינו אף מצד הדיו יש לזהר שלא לקרותה בלשון אחר כי אם בלשון הקדש, כי יש כמה וכמה מלות שאין אנו יודעים איך להשתמש היטב, כגון מלת "ושננתם" יש בו כמה באורים: אחד לשון למד, ואחר לשון חרוד, כמו שאמרנו חו"ל: שיהו דברי תורה מתקדשין בסיד, שאם ישאלך אדם דבר אל תגמגם ותאמר לו, וכן כמה וכמה מלות שבקריאת שמע שאין אנו יודעין היטב באיזו על לשון אחר, כגון מלת "אח" וכתב "לטטפת" וכדומה. אבל כשאנו קוראין שמע בלשון הקדש, וכן בתפלה ובכרת המזון וקדוש ושאר ברכות, אפילו אם אינו מבין הלשון יצא, דזה אינו מצוי שכן ישראל לא ידע באור המסוק ראשון שבקריאת שמע שהפנה בו לעיכוב, וקמו שפתיב כסימן סג סעיף ד: **ג (ד) צריך וכו'.** מדרבנן [כ"ח]. ודעת הראב"ד, היבא בחדושי הרשב"א, דהוא מקראותא לכתחלה: **(ה) להשמייע לאזנו.** בקריאת שמע, והוא הדין בברכותיה, ובדלקמן ר"י סעיף ג: **(ו) ובלבד וכו'.** אבל אם הרהר בלבו לא יצא, דקומא לן הרהר לאו כדבור דמי, ועין בבאור הלכה: **ד (ז) יצא.** האי "יצא" לא לגמרי קאמר, דהא קומא לן הרהר לאו כדבור דמי, אלא רוצה לומר, דעל-כל-פנים בשעה שאינו יכול לדבר יתרה קריאת שמע בלבד, והקדוש-ברוך-הוא יקבע לו שכל עבוד זה, אבל בעצם אינו יוצא בזה. על-כן כשיסתלק האנס, אם עדין לא עבר זמן קריאת שמע מחוב לחדל ולקרותה⁽⁹⁾ והסכמת רב אחרונים. ועין בבאור הלכה: **(ח) ואף לכתחלה⁽¹⁰⁾ וכו'.** כתב הש"י: מזה יש ללמד כמי שצמא בלילה במשחו שאי אפשר לו לטול ידיו ולברך, יתרה הכרכה בלבו וישתה. ובספר מטה-יהודא חלק עליו וכתב, דהרי אפשר לו לעמוד ולטול ידיו, ואין דומה לחולה ולאנס, דאין דנין אפשר משיא אפשר, ואפלו אם אין לו מים על הגטילה והשתיה או ששקה לו לעמוד מפני הקר, הרי **(ב) יוכל לקנות ידיו במלת או בכל מיד דמנאי** וזה מהני אפילו כשיזעזע בודאי ששגע בידיו במקומות המקבים, כדלעיל בסימן ד סעיף כב וכו': **(ט) שלא יחא וכו'.** ואם המקום

פֶּאֶר הַלֵּכָה

לשון היטב הלשון שמדברים באותו מקום. ולפי זה תדע לנכון דמה ששכתבו במשנה ברוכה דאריז אסרין שכיין בזה הלשון, הקנו דאריז מוציל מה שאלשי הקריה מדברים בזה הלשון, והתוספות שמקליין בקראש ובכרת המצות וכו' הוא דוקא באפן זה'; * ואם לא השמייע לאננו נא. אפלו בקריאת ששע, וכל שכן בשארי מצות, בקריאת בכרכות ט"ו ע"א בקריא, וכן פסקי על הפוסקים, ותמיה דמה על השארי תשובה והבדל יוסף לקמן בסימן קפה שהעתיקו בזה הספר חרדים רוב פוסקים סוברים דאם לא השמייע לאננו לא נא, דהוא נא בקרא שמשל תפיל, ואולי כגותו דלא נא הספדן מן התורה, דבסבלות גדולות וביראי ושמאלות סימור על זה; דכתבי "שמע" השמע לאננין וכו', ודריז עיין'; * נא. עין במשנה ברוכה בזה שכתבנו "על-כן שישתלם האנס", כן הוא הספד הפרי מנחש ואליה רבה ומטה יהורא ובני יעולם וסמנין גבורים ועוד אחרונים, ולא כהשקילן בזה. והסריגריס רבה לצדד ולסוד דהמסבד פוסק כטאן דאסר מדאורייתא הנהדר בדבור דמי, ובכתי יוסף בסימן זה ובסימן פה ובסימן קפה לא ששע כן, וכן מוכח במאור הפריג דהמסבד בעצמו סובר הנהדר לאו בדבור דמי. וכאשך בעקר חרין אי הנהדר בדבור דמי או לא איך ראי להשקטת בזה, אסרי דדעת רב הראשונים ובקשם כלם גוסיס דלאו בדבור דמי, הלא הקה בזה חתול והאשכול וסרבו יונה והרא"ש והאור ורדו והראב"ד והסריגריס והשוד וסרבו יחם והשלחן ערוך, כלם פסקי דהנהדר לאו בדבור דמי, וכן מוכח גסרין נצח לש"י בכרכות דף ט"ו ע"א דריה בלבו שלא השמייע לאננו, מששע אכל בהנהדר לא, וכפירש הרא"ש וסבנו יונה ושאר הראשונים לבקרא זו, וכן המאור בקורן סי שפתו מפרש לבקרא זו כן ורק שראיתי חדוש בדברי, דמששע מהה קצח שם דהוא פוסק כרב סאדאן רב מלסוד דהוא פסקא דאורייתא, אסרין לרייה בשאר ברכות אס בזה הלשון הנהדר אישעריב, ובשאר פוסקים דאריז ספסא דמלכה קרב חקודא אס מנה הדיא סוגיא דשבת קי"ג לא מששע כן, אס דהא בעצמו כתב סי לכסוף דרב ספסא צדיקא סבב הדיא סוגיא, מששע דלא בריא לה דעתו בזה, אס מזור ושלחן ערוך לקמן בסימן ר"ו מששע דהוא חרין בשאר ברכות דרשנו, וכן האליה רבה סבב דכל הפוסקים שראו כלם סוברים דהנהדר לאו בדבור דמי, לכד מהרמב"ם והסריגריס פשוטין דברכות, אפלו ברפ"ה הפסוק שהוא דאורייתא, הנהדר בדבור דמי דאריז מפרין על הפה, ואפלו בקריאת ששע הנהדר בדבור דמי, וזיין דכל הראשונים חולקין עליהם, להכי סתמו השו"ש ששע הנהדר לאו כמותר, וכן סבב מנחש ואליה רבה והוא פשוט. ובסריגריס דאריז ששכתב, דמי שהורה מהרבה בלבו צריך עיין; ולעניית דעת, בפרשת הפסוק בנאוי יחור ויכרז' 12, ואפלו בשארי ברכות, הסומך על כל הראשונים דלעיל בנאוי לא הפסיד: * ואף לבתחלה וכו'. האי דינא לאו דוקא לענין קריאת ששע, דהוא חרין לענין תפלה ושאר ברכות, כמאור כהמלירי רבנו יונה ויששע שם מלשנו דמריקא אינו יוצא בתפלה בהנהדר, וזיין לקמן בסימן קא בסגורא דברכות סיף דקטן 13]. ולא דוקא אס הסקסו אינו נקי, דהוא חרין אס הוא בעצמו אינו נקי ולמרי כגון ששעו בנאוי סקומות המכסיס, דאם יני דריי אס הוא סקומות מנוסס סקומות מנחש, בנאוי אפלו בהנהדר אסרי 14, כן סבב הפריגריס ללמן והוא פשוט.

ונראה לי דכל נאם יודע בודא שטענענדיג, אכל בוסק אפער דיש לסמך ולתקל בזה מענון הרהור מכל הברכות, לבר מקריאת שמע ותפלה, לפי מה דמבאר באגמון כסיומן מה ספיר ה, עין שם; אף יש לדחות, דשם רק לענון דיעבד; ומכל מקום אם הוא מקשה צבי"ן יש לתקל, דיש בזה צבי"ן דעות בין הראשונים: * **שולח ירא** כו'. עין במשנה ברורה כמה שכתבנו לענין השתתף במרחץ בשלל כדיו הוא, ולשנא דתחייאדם גרם להם לעשות כזה. ובאמת לעניות דעתי דברי רב זה פשוט מאד, ואין

(* ה'גיה אמום עינתי מסימן תרצ סעיף ט חלבאורה לא משמע כדברינו, ואולי רבמנלה הקלו משום פרוסום הנס. אבל ברין שם בהאי ענינא לא משמע בחלוקתו, וצריך עיון למעשה:

שער הציון

(ט) אֵלֶּיָּהּ רָבָה וּפְרִי-מַנְדְּרִים:

הלכות קריאת שמע סימן סב

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ג]

אָבֵל לְמַעַן מִן הַבְּקָר הוּא דוֹקָא בְּלִשְׁוֹן־הַקֶּלֶשׁ⁶.

3) ובטעם הדבר, כתב בביה"ל לקמן (סי' קא ס"ד ד"ה יכול) לגבי תפילה בלשון הקודש, שלשון הקודש יש בה סגולות רבות מכל הלשונות והיא הלשון שהקב"ה מדבר בה עם נביאיו כמו שכתב הרמב"ן (שמות ל יג), וחז"ל אמרו שבלשון הקודש נברא העולם.

[משנ"ב ס"ק ה]

בְּקִרְיַת שְׁמַע⁴.

4) ואף באמירת יברוך שם כבוד מלכותו, שהדין הוא לאומרו בלחש, כתב הכף החיים (סי' סא ס"ק מז) שמ"מ צריך להשמיע לאוזניו, אלא שלא יאמרנו בקול כשאר הקריאת שמע, וראה מה שכתבנו לעיל סי' סא ס"ק ל.

[משנ"ב ס"ק ו]

וּבְלִבְךָ נִכְוֵה⁵.

5) וכשקורא בשפתו אף אם אין קול יוצא מפיו, הורה הגרש"ז ארע"ב (פתחי הלכה פ"א הע' 21) שנחשב לדיבור ממש מאחר שהוציא בשפתו, וכן משמע בספר עץ הדעת טוב (לגרי"ח ויטאל, תחילת פרשת ואחחנן), שכתב שבתפילה צריך שיוציא בשפתו בחיתוך המילות בהבל הירצא מהפה, ולא בקול ממש, כנודע ההבדל בין הבל לקול, שאם לא כן נקרא הרחוק, ומשמע שאף שאינו מוציא קול נחשב לדיבור.

[ביה"ל ד"ה ואם]

הַכְּתִיב "שְׁמַע" שֶׁשֶׁמַע לֹאֲנִינָךְ וְכוּ', וְצִרִיךְ צִיּוּן⁶.

6) ובשיש רעש חזק שאינו יכול לשמוע בקלות את עצמו, הסתפק הכף החיים (סי' ז) בשם ספר חסד לאלפים האם צריך להגביה קולו שישמעו אוזניו, או שזה גדר בשיעור הדיבור שיכול לשמוע אילו לא היה רעש, ומ"מ למעשה הורה הגרש"ז ארע"ב (הלכות שלמה תפלה פכ"ב ארחות הלכה הע' 16) והגרש"ז וואנר (שערי הברכה פ"י הע' ב) שאין צריך לחוש לזה, אלא יאמר בקולו הרגיל, ולא יגביהו יותר מדאי, וכן כתב הגר"ח קניבסקי (דעת נוטה עמ' רב) שמסתבר שאין צריך להגביה את קולו (והוסיף, שצ"ע דברי השפתי חכמים (שמות ח, ו) שבמכת צפרדע צריך היה משה לצעוק בתפילתו מחמת רעש הצפרדעים, והגביה את קולו כדי להשמיע לאוזניו).

ובשו"ת שרגא המאיר (ח"ז סי' קלט) כתב שבקריאת שמע כל אדם צריך לשמוע את עצמו, וכבר שמיעה יאמר בקול רם, ובספר מעורר ישנים (סי' כו אות כא) כתב שכשיש רעש גדול כמו בליל יום כיפור, ישער כל אחד ואחד את קריאתו כך שישמיע לאוזניו.

[משנ"ב ס"ק ז]

דָּהָא קָמַת לָן הַרְהוּר לְאוּ קְבִיבִי דְמִי⁷ וְכוּ', בְּשַׁעֲה שְׁאִינוּ יָכוֹל לְדַבֵּר יְהַרְהֵר קְרִיַּאת שְׁמַע בְּלִבּוֹ⁸.

7) ולכתוב את קריאת שמע האם עדיף מהרהר בליבו, בשו"ת רעק"א (מהד"ק סי' ל) כתב שאפילו אם כתיבה כדיבור, נחשב רק כשפתו נעות אך לא כמשמיע לאוזנו, ולכן גם לפי הצד שכתובה מתוילה על כל פנים אין זה לכתוילה, והגרש"ז ארע"ב (הלכות שלמה תפלה פ"ז דבר הלכה אות טו) הסתפק בזה, שאולי אפילו לסוברים שהרהר לאו כדיבור, מ"מ יתכן שכתובה תחשב כדיבור, וכמו שמצינו בשו"ע לעיל (סי' מז ס"ג ובמשנ"ב שם ס"ק ד) לענין כתיבת דברי תורה קודם ברכות התורה, שלהרהר בהם מותר

ואילו לענין כתיבתם יש דעות בזה, וכל שכן לסוברים שכתובה כדיבור, ואם כן יש כתיבה תוספת בקיום המצוה, ונשאר בצ"ע. וראה עוד מה שכתבנו לקמן סי' סו ס"ק ב, סי' עה ס"ק בט וסי' קד ס"ק ב, ובביה"ל סי' תפט סי'א ד"ה ומונה.

8) ולכן מי שצוהו הרופא שלא יוציא מפיו אפילו תיבה אחת למשך זמן מסוים, שאם לא כן יאבד את קולו, הורה הגרש"ז ארע"ב (הלכות שלמה שם ס"י) שיהרהר בליבו את כל התפילה וקריאת שמע, כיון שאינו צריך לאבד את קולו לעולם כדי לקיים מצות קריאת שמע ותפילה, והוסיף, שאם גם ישמע קריאת שמע מאחר, יהיה בזה תוספת בקיום המצוה.

[משנ"ב שם]

אִם צִדִּין לֹא עָבַר זְמַן קְרִיַּאת שְׁמַע מִחֻב לְחֹזֶר וְלִקְרוֹתָהּ⁹.

9) ולענין זכירת יציאת מצרים שזמנה כל היום (כמבואר לעיל סי' נח ס"ק כז), כתב לקמן (סי' ע ס"ק ב) שאפילו אם עבר זמן קריאת שמע, חייב לאומרה.

[משנ"ב ס"ק ח]

וְאִךְ לְקַתְּחִלָּה¹⁰ וְכוּ', אֶפְלוּ כְּשִׁירֵצֶ בְּנִדְאִי שְׁנַעַע בְּנִדְוִי בְּקִקְוֹמֹת הַמְּכֻסִּים, וְכִדְלִיל בְּסִימָן ד' סְעִיף כָּב וְכָג¹¹.

10) ומה שכתב הרמ"א במקום שאינו נקי לגמרי, ביאר המג"א (סי' ב) שהכוונה לבית האמצעי שבמרחץ, ששם חלק מהאנשים עומדים לכושים וחלקם ערומים, שכתב הרמ"א לקמן (סי' פד ס"א) שמותר להרהר שם בדברי תורה.

11) שם (סי' סא) כתב, שאפילו אם יש לו מים ורצה לברך או ללמוד תורה, לדעת הפמ"ג והגר"א מספיק לקנח ידיו בבית או בכל דבר שמנקה, ואף אם ישן ערום שאז מסתמא ידיו מטונפות, ורק כדי להעביר את הרוח רעה צריך מים. ולדעת הוזהר (שהביא השערי תשובה ס"ק כח) לא יברך בלי נטילת ידים שחרית, וסיים שראוי להחמיר כשיש לו מים.

[ביה"ל ד"ה יצא]

וְלִעֲנִיַת דְּשִׁתִּי, בְּכֶרֶת-הַמִּזִּין בְּנִדְאִי יְחֹזֵר וְיִכְרֹךְ¹².

12) כוונת דבריו שזה ספק דאורייתא ויש להחמיר, אך זהו דוקא כשאכל כדי שביעה וכפי שכתב במשנ"ב לקמן (סי' קפד ס"ק כב), אך כשאכל מכוית ומעלה ואינו שבע חיובו מדרבנן.

ולענין תפילה, כתב במשנ"ב לקמן (סי' צד ס"ק כא) שחולצה שהתפלל בהרהר בלבו, יתכן שיוצא בזה בדיעבד, ואין צריך לחזור ולהתפלל אפילו אם הבריא קודם שעבר זמן התפילה, כיון שבשעה שהתפלל היה אנוס, וצ"ח לעיין בפרי חדש ובפמ"ג, שהפרי"ח (שם ס"ו) כתב שמסתבר שכשיסתלק האנוס צריך לחזור ולהתפלל, והפמ"ג (שם משב"ז ס"ק ה) כתב שבדיעבד יצא, ואין צריך לחזור ולהתפלל.

[ביה"ל ד"ה ואין]

אִינוּ יוֹצֵא מִתְּפִלָּה בְּהַרְהוּר, וְעַץ לְקַטֵּן בְּסִימָן קֹא בְּמִגְן־אֲבִרְהָם סְעִיף־קָטָן ב"י¹³ וְכוּ', דָּאָם הָיוּ יָדָיו אִזְּאֵר מְקוּמוֹת מְנוּסוֹ מְטוּסוֹת מִמֶּשׁ, בְּנִדְאִי אֶפְלוּ הַהֲרֹךְ אֶסְרוּ¹⁴.

13) ולקמן (סי' קא ס"ב ד"ה בלבו) הביא את דברי המג"א הנ"ל שלא יצא אם התפלל בליבו, והוסיף, שכך כתב גם הנפש החיים (פ"ה).

14) ולענין תורה ותפילה, כתב לקמן (סי' צב ס"ז ד"ה ולכן) בשם הפמ"ג והרעק"א שאם נגע במקומות המכוסים מותר בהרהר וכאן שאסר הרהר מדובר כשידיו מטונפות שזה יותר חמור, וכמו שכתב גם במשנ"ב לקמן (סי' פה ס"ק טו). וראה מה שכתבנו בביה"ל שם.

הלכות קריאת שמע סימן סב סג

ביאורים ומוספים

שאסור, וגם אם כבר נדרס, כתב בשו"ת שלמות חיים (סי' רכג) שצריך להעיר כדי שלא יבוא לידי עבירה. מאידך, דעת הגר"ח קניבסקי (שאלת רב ח"ב פכ"ב תשובה ו') שאין צריך להעיר. ולשכב כך כשאינו ישן [ולא בשעת קריאת שמע], כתב בשו"ת שלמות חיים (סי' רכא) שאם אין חשש שירדם בתנוחה כזאת, מותר, וכן הורה הגר"ש אלישיב (שיעורי מרן הגר"ש אלישיב ברכות יג, ב). מאידך, דעת החו"א (שונה הלכות סי' רלט ס"ג ושיח השו"ה ברכות יג, ב) שאסור.

[משנ"ב ס"ק ז]

אפילו רק בפסוק ראשון לבד, מחייב לעשות פן, וכל-שכן אם יכול לקרוא בשיקפה¹³.

3) ואם הוא חולה שראשו מורס קצת על כריות אך אינו יכול לשבת לגמרי, דעת הגר"שז איערבך (נשמת אברהם מהדורת תשס"ז א"ח עמוד ג ס"ק א) שכשם שהנוטה קצת על הצד חשוב כשוכב על צידו, כך מי שיושב קצת, דהיינו שראשו מורס קצת על כריות, או שראשו המיטה מורס קצת, חשוב גם כן כיושב, שכן אין צריך לקרוא דוקא על צידו, אלא העיקר שאינו שוכב לגמרי. וראה מה שכתבנו לקמן סי' צד ס"ק ב.

[ביה"ל ד"ה מאחר]

דאפילו לכתחלה קטר לשכב על צדו ולקרא¹⁴.

4) ובאופן שקורא קריאת שמע על המיטה וכבר יצא חובת קריאת שמע של ערבית, כתב בשע"צ לקמן (סי' רלט ס"ק ז) שאף שיש מחמירים אפילו בצידו כזה שלא לקרוא קריאת שמע בשכיבה על צידו, בכל זאת המיקל אין למחות בידו, שאפילו בקריאת שמע של חובה דעת רוב הפוסקים להקל לקרוא כשהוא שוכב על צידו.

[משנ"ב ס"ק ה]

ואסור לו להקמיר לעשות קבית-שמאי¹⁵. ואפילו אם אין הפננה בעמידתו לעשות קבית-שמאי אלא לעורר הפננה וכדומה, אפילו הכי אסור¹⁶.

5) וטעם הדבר, כתב השטמ"ק בברכות (יא, א) שמא יקבעו אחרים הלכה בבית שמאי ויבוא אדם לידי ביטול קריאת שמע, שאם לא ימצא אפשרות להיות מוטה בערב לא יקרא קריאת שמע, וחש"ע הרב (ס"ב) ביאר שכיון שלדברי בית הלל אין מעלה בעמידה, והוא מחמיר לעמוד, הרי נראה שאינו חושש לדבריהם, ואין זה דומה לשאר חומרות שמחמירים מאוזה טעם במה שהקילו חכמים, שאף חכמים היו מודים שיש מעלה בחומרא מאותו טעם, אלא שלא רצו להחמיר.

6) וכשהוא עייף ונעמד כדי שלא ירדם, כתב הכף החיים (ס"ק ט) בשם ספר חסד לאלפים שמוותר.

ואם נעמד כבר בברכת 'אהבה רבה', כתב בשו"ת לבושי מרדכי (די' חלקי שו"ע סי' ריג אות ג) שיוכל להשאיר לעמוד גם בקריאת שמע, ואם באמצע קריאת שמע שומע קדיש או ברכה, כתב הגר"ח קניבסקי (דעת נוטה עמ' רד) שמוותר לו לעמוד.

וכן אלו שאין להם מנוחה שדרכם שקמים ויושבים וחוזרים וקמים, כתב הערוך השלחן (סי' ג) שאין להקפיד בזה.

[משנ"ב שם]

ובין ביום ובין בלילה¹⁷ וכו', אין צריך בנה לקרוא בדיעבד¹⁸. וזה טעם שגם בלילה אין לעמוד, כתב הבי"י (ד"ה מי שרוצה בשם סידור רב עמרם אות כא, ראה שע"צ ס"ק ה) משום שאם מקפיד לעמוד בקריאת שמע, ביום עובר על דברי בית הלל ועושה כבית המשך במילואים עמוד 16

[משנ"ב ס"ק ט]

מטנף לגמרי, לא יהרהר נסת קריאת שמע או הברכה¹⁹ וכו', וצ"ע לקמן בסימן פד מה שאכתב שם בשם הפרי"קגדים בענין זה²⁰.

15) וכן לענין תפילה, כתב בביה"ל לקמן (סי' עו ס"ח ד"ה צריך) שמוטב שלא יתפלל כלל במקום המטונף, כיון שעובר בזה על איסור דאורייתא.

16) שם (ס"ק ז) כתב שמי שרוצה לשתות יברך בבית החיצון או בחדר הבלין בשעה שאין שם בני אדם ערומים, או שיכנס בבית הטבילה במים עד למעלה מערותו ויכסה ראשו ויברך, וישתה שם מעט על מנת לשתות במרחץ, וזה מועיל דוקא כשהכל בבית אחד בתוך בית המרחץ.

[ביה"ל ד"ה שלא יתא]

דאין להמיר משום שהוא אנוס על הברכה שאינו יכול לברך²¹.

17) וחולה המאושפז בבית החולים ואינו יכול לברך, כגון שיש כנגדו צואה או מי רגלים, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' כג) שנחשב כמקום אנוס גמור, ובאופן כזה לא חייבוהו לברך, ויכול לאכול ללא ברכה. והוסיף, שדוקא כשלא יוכל לאכול בגלל זה לפחות יום אחד, שזהו צום שלם ונחשב בודאי בגדר אנוס ונער ולרוב גם בגדר חיזק, אבל אם העיכוב הוא רק לזמן כגון כשנמצא במרחץ, אינו נחשב אנוס לפטור אותו מהברכה, שהרי יכול לצאת משם ולברך.

ולענין אכילה לאונן בלא ברכה, כתב לקמן (סי' עא ס"ק ד) שמוותר לאונן לאכול בלא ברכה שהרי אין עליו חיוב לברך. ובביה"ל שם (סי' ד"ה מי שמת) כתב על אוננים שפטורים רק ממצוות עשה, אך חייבים בלא תעשה אפילו אם הוא מדרבנן. וראה מה שכתבנו במשנ"ב שם.

[ביה"ל ד"ה כדי]

וטוב שיקרא או שלא לצאת בנה ידי קריאת שמע²².

18) כאן כתב לכונן שלא לצאת, ומשמע שלא די בכך שאין כוונה לצאת, אמנם במשנ"ב לקמן (סי' סה ס"ק ח) כתב שלא יכוון לצאת, ומשמע שלא צריך כוונה שלא לצאת, וראה מה שכתבנו שם, ולעיל סי' מו ס"ק לא.

סימן סג

לישב בשעת קריאת שמע ולא יישן

[משנ"ב ס"ק א]

מהלך¹.

1) דוקא כשהולך בדרך [וכמשמעות לשון השו"ע להלן סי' ג] יכול לקרוא כשהוא מהלך [חוץ מהפסוק הראשון שבקריאתו יש לעמוד], אבל כשמתפלל בבית הכנסת וכדו', כתב הנקד"ח חיים (סי' א) שאין לו ללכת, אלא ישב במקום אחד, שאין לך עראי וקלות ראש יותר מזה. מאידך, התורת חיים (סופר, ס"ק ה) כתב שהקורא קריאת שמע בבית הכנסת אין צריך לעמוד אפילו בפסוק הראשון, והביא שכן מבואר במדרש תנחומא (תחלת פ' לך לך) שהובא בתוס' בברכות (יג, ב), אלא שהוסיף, שמגידת המדרש תנחומא שלפנינו משמע שגם כשקורא בבית הכנסת יש לעמוד בפסוק הראשון.

[משנ"ב ס"ק ב]

פרק².

2) ולישון בתנוחה כזאת, כתב בשע"צ לקמן (סי' רלט ס"ק יב)

יום ב' כ"ה כסלו תשע"ו

באר הגולה צד

הלכות קריאת שמע סימן סב סג

לגמרי, דאסור להקריא בדבריתורה במקום הטנפת (ב"י סי' פ"ה): ה' יצריך שליח צבור להשמיע קולו ב' שמע ישראל * כדי שישמעו הקהל וימליכו שם שמנים בנחר:

סג לישב בשעת קריאת שמע ולא יישן, וכו' ט' סעיפים:

א * קורא אותה (א) מהלך או עומד או שוכב או רוכב על גבי בהמה או יושב, * כאכל לא (ב) פנקסו, דהינו שפניו טוחות בפנקס, או משלף על גבו ופניו למעלה, אבל קורא והוא שוכב על צדו: הגה * (מאסר) (ג) שפכר שוכב ואיכא טרמא (ה) (ו) [לעמוד] (הרי"ף סי' שמה) * וזאת היתה בעל פשוט הרבה (ד) ואינו יכול להתהפך על צדו יא' שהיה חולה, * נוטה מעט לצדו וקורא: ב (ה) * מי שרוצה (ו) (ז) להחמיר (ז) לעמוד בשהוא יושב ולקרותה מעמד (ח) נקרא (ז) עברין: ג (ט) היתה מהלך בדרך ורצה לקרות קריאת שמע (י) צריך לעמוד (יא) בפסוק (ד) [ראשון: ד' יעקב הכונה הוא בפסוק ראשון, הלךך

שערי תשובה

[6] לעמוד, עבה"ט, ועין שו"ת שבות יעקב ח"א ישוב על מה שהקשו על דברי הר"ם קטל שהביא הב"י דאם חולה ובעל פשוט ימליך ב' שמע ישראל * ע"י שפכר על נה: בהנחות פנים ע"י שפכר מביא ג"כ מה דקשה בפשוט מלת פנקסן ע"י: [7] ראשון, עבה"ט, ועין בית יעקב סי' עא דחקרין אף שמהני בנצמא א"צ לעמוד, וברוכב אף שאחר מהני טהמה צריך לעמוד ע"י, ובא"י כתב דהכי ספקסר ע"י:

כתב ב' ש"ס פ"ו דב"ק סימן מא: מי שמחמיר בפני רבים בדבר שפטר ואיכא למחש' להקרא מגידן אותו, ואם ירדע שפשוט לשם שמנים אין מגידן אותו, ואם מחמיר בפני רבו ורבו מקל מגידן אותו אפילו עבד לשם שמנים, ובאפילו אין פשוט כל כך להחמיר לא יחמיר נגד רבו אם לא שיש לו רצון להקריא דבריו עכ"ל: (ג) עברין, בדאמרין בספק בינה קאן דעבר אדברין שרי למקרה עברקא: (ד) ראשון, וה"ה רוכב מהלך דמי, אבל אם יושב בעגלה או בספינה שפיר יוכל לכוון, ט"ו ופ"ח, אבל הבי"ח כתב דלא אמרן אלא במהלך ברגליו אבל רוכב על בהמה או יושב בקרון יוכל לכוון היטב ואינו צריך לעמוד, דלכונת

באר הגולה

להחמיר משום שהוא אנוס על הכנה שאינו יכול לכנה⁽¹⁾, דנה הנה שיש לו דבר רק אם היו אומרים חז"ל דהוא מצוה לבדו, ובאמת הלא אמרו חז"ל ברכות דף לו דאסור להקריא בלי ברכה, וכצ"ל זה מוכח מפני דאסורם בסימן יג, עין שם, ולכך נה, הלא יכול לצאת מהפנקס ולכנה ולשחות, או על ידי פנים לכוון ברכה אמצעי של הקורא ויחמיר שם הכנה: * כדי שישמעו וכו', ואפילו מי שאינו מסתכל עתה צריך לאמר אסורן עתה, ודלקמן בסימן סה, טוב שישכון או שלא לצאת בזה ירי קריאת שמע⁽²⁾, כדי שישכון אסורן ברכות עם קריאת שמע דבריתורה [פמ"ג]: * אבל לא פנקסן, ובדיעבד נא, פמ"ג: * מאסר שפכר שוכב, עין במשנה ברכה, והנה כל זה הוא רק לפי דעת מה"ר דסס בשו"ת רמב"ם יונה, אבל בבית יוסף פסק בהפוסקים שחולקין על הרמב"ם יונה וסבירא להו דאפילו להתחלה מותר לשכב על צדו ולקרא⁽³⁾, דעל צדו פשוט אינו נקרא דרך גאון, והנה להלכה משמע מדברי העליתחמיר וט"ו ומגידן אסורן דלש לתפס בהבית יוסף, וכן פסק הסג"ר גבורים, אנוס פסוק אליה וזאת פוסק פמ"ג וכן במשפחות יונה וצדד דמדין עם הרמ"א, וכן מהרש"ל ר' אקרא אג"ר מצדד לומר ולהחמיר לש לפסק דעת הרמב"ם יונה, עין שם, ע"כ בודאי יש להחמיר להתחלה: * נוטה מעט לצדו וקורא, עין בפרי"מגדים שכתב, דאם קשה עליהם הדיקה והעמידה יכולים אפילו להתחלה לילך

באר היטב

מקום שאינו נקי אסור להקריא נסח הק"ש רק שהיה שפכר לקרות ק"ש וברכותיה וצטער על שאינו יכול לעשות כן ויש לו שפכר על נה: (ב) לעמוד, קמח"ה הוא דהרמב"ם שהוא מרה דמאי דינא ס"ל אפילו להתחלה מותר בשו"ת לגמרי על צדו, ט"ו מ"א ע"ה, מיהו הנה נקרא על צדו ממש אבל בנוטה מעט על צדו אסור אא"כ הוא בעל פשוט: (ג) להחמיר,

כתב ב' ש"ס פ"ו דב"ק סימן מא: מי שמחמיר בפני רבים בדבר שפטר ואיכא למחש' להקרא מגידן אותו, ואם ירדע שפשוט לשם שמנים אין פשוט כל כך להחמיר לא יחמיר נגד רבו אם לא שיש לו רצון להקריא דבריו עכ"ל: (ג) עברין, בדאמרין בספק בינה קאן דעבר אדברין שרי למקרה עברקא: (ד) ראשון, וה"ה רוכב מהלך דמי, אבל אם יושב בעגלה או בספינה שפיר יוכל לכוון, ט"ו ופ"ח, אבל הבי"ח כתב דלא אמרן אלא במהלך ברגליו אבל רוכב על בהמה או יושב בקרון יוכל לכוון היטב ואינו צריך לעמוד, דלכונת

משנה ברורה

הוא סג"ר לגמרי, לא יתקרה נסח קריאת שמע או הכנה⁽¹⁾, רק (ג) יחשוב בלבו שפכר ואינו יכול לקים וצטער על נה, וה' יראה ללכת למן לו שפכר המסכה כיון שהוא אנוס, ונראה פשוט דהשוותין בבית המדרש שלא פדיו עושה, דברי שם אסור אפילו להתקרה, ואינו אנוס לשותה זו, ועין לקמן בסימן פד מה שאכתב שם בשם הפרי"מגדים פנין [16]:

א (א) מהלך⁽¹⁾, עין לקמן בסעיף ג: (ב) פנקסן⁽²⁾, ואפילו (ב) משה מעט על צדו בס"פ אסור, מפני שנראה במקביל עליו על מלכות שמנים דרך שורה וגאון: (ג) שפכר שוכב, רוצה לומר, ופשוט (ג) כל מה ששפכר ואיכא טרמא לעמוד ולחזור וללכת, אבל אם שוכב בתוליד צריך לעמוד, ועין בבאר הגולה: (ד) ואינו יכול וכו', אבל אם יכול להתהפך על צדו אפילו (ג) רק בפסוק ראשון לבד, מחזיק לעשות כן, וכל שכן אם יכול לקרותה בשיבה⁽³⁾: ב (ה) מי שרוצה וכו', דהלכה בבית הלל דסבירא להו דהא דחייב "בבית המדרש" אין הכונה בעמידה, דרצת בית שמואי, אלא בזמן שדרך בגי'אדם לקום ממטתם, ואסור לו להתחמיר לעשות בבית שמואי⁽⁴⁾, (ד) ואפילו אם אין הכונה בעמידה לעשות בבית שמואי⁽⁵⁾, (ד) ואפילו אם אין הכונה בעמידה לעשות בבית שמואי⁽⁶⁾, ובין (ה) ביום ובין בלילה⁽⁷⁾, ואף על פיריין אין צריך בזה לחזר ולקרות בדעבד⁽⁸⁾ [פמ"ג ע"י] בספר מטה יהודה: (ו) להחמיר, כתב ב"ס של שלמה פרק ז דבבא קמא סימן מא: מי שמחמיר בפני רבים בדבר שפטר ואיכא למחש' להקרא, מגידן אותו, והינו אם אותו הדבר פשוט חסר בכל ישראל [פמ"ג], ואם ירדע שפשוט לשם שמנים, אין מגידן אותו, ואם מחמיר בפני רבו ורבו מקל, מגידן אותו, ואפילו עבד לשם שמנים, ואפילו אם אינו פשוט כל כך להחמיר לא יחמיר נגד דבריו רבו, אם לא שיש לו רצון להקריא דבריו, ע"כ פאן לשונו:

(ז) לעמוד, דוקא בזה הוא דאסור, משום שפראא לכל דמשום חמרא קעבר, אבל (ז) אם עומד יכול לישב, דאז אינו נראה דמשום חמרא קעבר רק משום דצריך לישב, ודוקא בשחרית, אבל (ז) בערבית אין לו להטות ולישב בשעמוד, דנראה דעושה בבית שמואי: (ח) נקרא עברין, בדאמרין בספק בינה, דמאן דעבר אדברין שרי למקרי לה עברקא⁽⁹⁾, כתב אליה רבה בשם מהרש"ל, דהיום הפוסקים פלי עלקמא מודים דשרי לעמוד, דאינו עושה משום חמרא אלא מצותו בכה, רוצה לומר, להצמות או למלאכים שנקראים עומדים: והפרי"מגדים אסור גם בזה: ג (ט) הנה מהלך, אף על גב דלעיל סעיף א משמע דמן הדין מותר לקרות בשהוא מהלך, מכל מקום מצוה מן המבחר לעמוד בשעת פסוק ראשון⁽¹⁰⁾, דהוא עקר קריאת שמע, לפי שאינו מושב בליכא ואינו יכול לכוון בשהוא מהלך באשר הנה עומד, ובדיעבד אם קרא בשהוא מהלך, אינו צריך לחזר ולקרות [פמ"ג]: (י) צריך לעמוד, רוצה לומר, להתעכב במקום אסור, ומותר לקרותה בין בעמידה ובין בשיבה, ואפילו (ס) לקריאת שמע של ערבית, דדוקא אם משנה בעמידה לשיבה אסור לקריאת שמע של ערבית, משום דנראה שפשוט בבית שמואי, מה שאין כן מהלכה לשיבה, וישב בקרון או בספינה (ט) אינו צריך לעמוד, דיוכל לכוון היטב, עין בשערי תשובה ובפרי"מגדים⁽¹¹⁾, וברוכב על הבהמה, יש דעות (י) בין האחרונים, (יא) [נכון להחמיר⁽¹²⁾]: (יא) בפסוק ראשון, ר"ב דרך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" (יב) בכלל

שער הציון

(3) של"ה ופרי"שה: (4) ברכות י"ג ע"ב: (5) מגידן אסור: (6) פשוט: (7) פרי"מגדים: (8) בית יוסף וכן פסק בהדין רב עמרם, עין שם: (9) עשת"ת וקנים ואלה רבה ומגידן גבורים, דלא בפרי"מגדים שפסק בזה: (10) פרי"מגדים וקנה ואלה באליה רבה: (11) פרי"מגדים: (12) ב"ח ט"ו ושי"א: (13) עין ב"ח וט"ו ושי"א: (14) פרי"מגדים ושערי תשובה: (15) לבוש ומגידן אסור:

